

PRIČA

RYA COODERA

Đurđa Otržan

Zbirka priča Rylanda Petera Coodera "Priče iz Los Angelesa" nedavno je objavljena u izdanju "Šarenog dućana" i to u vrlo predanom i preciznom prijevodu Damira Biličića.

Poklonici ovog autora živopisnog opusa tako imaju priliku izbliza, i literarno, doživjeti matricu *blues* svijeta za kojom Cooder traga i prepričava je gotovo cijeloga života, već više od pet desetljeća.

Ry Cooder došao je na glas glazbom za film Wima Wendersa "Paris, Texas" 1984. godine, a do tada je bio poznat i voljen tek od ljudi iz glazbenog svijeta ili ljubitelja zapadnjačke glazbe. Prvenstveno gitarist, dakle, svirač na žici, zarana se iskazao, pa se u retrospektivi može reći da je onaj specifičan naboj koje je njegovo umijeće mandoline donijelo u pjesmi "Love in Vain" Rolling Stonesa ili u "Sister Morphine" u kojem se stapa sa zvukom gitare Keitha Richardsa, još u šezdesetim godinama, pročišćeno i oplemenjeno kulminiralo glazbenom podlogom filma "Paris, Texas". Koristeći skladbu tzv. korijenskog *bluesa* ta je glazba donijela ekstrakt ugođaja prerije, melankolije, i svega onoga što se zajednički obuhvaća riječju *blues*, a može gradirati od običnog tehničkog virtuoziteta do umjetničkog djela.

Knjiga donosi osam priča. No, znajući da je u posljednjem desetljeću Cooder objavio tri bogata albuma poput neke vrste trilogije posvećene Zapadnoj obali, miješanju gazbenih idioma latino svijeta s bjelačkim i crnačkim, a u njima objavio i mnoge zgode i priče, ovaj je svezak zapravo nastavak, proširenje ili, rekli bismo, žanr za sebe, ni trivijalan ni ozbiljan, ni visok ni nizak, zapravo, ne pripada potpuno književnosti jer je u neku ruku matrica za pjesmarice. Tako, naime, nastaju tekstovi pjesama autentične tradicije: nekome, znanome ili neznanome, nešto se dogodi pa se to prepričava dok se ne pronađe ritam, dinamika, dužina, oblik: balada, najčešće, i dalje: nastaju

formule, klišeji, obrasci, stereotipi. Poput onog iz "Love in Vain", gdje cura odlazi vlakom, a on ostaje i pamti dva svjetla, crveno je boja ljubavi, a plavo - boja *bluesa*.

Što je zapravo *blues*? Na to nitko nije odgovorio, a jedan tamnoputi velikan jedanput je duboko se zamislivši ovako rekao: "*When my woman left me, I got the blues, man*". Znači, neka specifična vrsta tuge, bola, žalosti, nesretnosti, ostavljenosti, praznine, a životi likova Cooderovih priča upravo daju prošireni odgovor. To su ljudi koji su, kako kaže na jednom mjestu, imali jednom neki život, ali su ga ostavili ili izgubili poput dotrajalog automobila, ili ga nikada nisu ni imali, tek samo možda snove o nekom životu. Lunjaju od mjesta do mjesta, od ulice do lokala, od obale do pustinje i kad su u prodavaonici ploča ili sjede za šankom, ni onda ih ne napušta to stanje lutalaštva. To su ljudi o kojima nitko ne brine, nije nikada ni brinuo, koji nikoga nemaju i sudaraju se sa istim takvim likovima zvučnih nadimaka, sreću dobre Meksikanke i zle plavuše, zanimaju se za motore i puške, stalno nalijeću na ubojstva, ali u svemu tome ima netko tko se o njima brine, tko opravdava takvo bivstvovanje, a to je rapsod, pripovjedač, s gitarom ili bez nje, on suosjeća s umornim *šljakerom* kojeg žena maltretira i koji se ubija od pića kako bi na sve zaboravio. To daje snagu pjesmi, to osigurava njen kontinuitet, ako traje i socijalna mizerija koja ju je stvorila i hrani umorne šljakere ljubavlju rapsoda za njihove boli.

Dakle, kako pratiti "Priče iz los Angelesa"? Fabule su daleko od *crime fictiona* ili bilo kojeg žanra. Obično je to neki nasumce odabrani svjedok iz drugog ili trećeg socijalnog plana, drugi likovi "uletavaju" u priču, ne znamo tko su ni što rade, možda doznamo da je netko od njih bio poznat po nekoj pjesmi ili nekom zločinu, centar radnje ne vidimo, on je zamućen, protagonisti su negdje drugdje, o likovima najviše znamo iz njihovih zvučnih i živopisnih nadimaka, na nekoj od tračnica njihovih kretanja zasmeta neka ženska, dogodi se otkriće blaga, bravo, eto, uspjeli smo izvući neki bingo iz ušljivog života. Narativni tok je eklektičan, malo filmskih kadrova, malo citiranja stihova tada popularnih pjesama, a moramo Cooderu vjerovati na riječ da su baš te i te pjesmice bile svima u uhu pedesetih godina. Upravni govor je hemingwejevski: što kraće, što ubojitije, nikakvih opisa. *Slang*, dapače.

Detalji su nosivi zidovi priča, dobro karakterizirani nadimci govore sve, ili barem tako misle u Americi toga doba. Neka anomalija ili nedostatak karikaturalno crtaju kroki nečega što sličići na osobu, nema razlike u mentalnom odnosu prema sebi samima ni kod dobrih ni kod loših momaka, sve njih ganja policija. Ukratko, sve je puno formula, klišeja i stereotipa. To nije dobro za književnost, ali je nužno za glazbu. U *jazzu*, kako je govorio Boško Petrović, jedino što se zna je tema. Tako i kod muzičara improvizatora (a Cooder je takvih albuma snimio mnogo i svi su dobili *Grammyja* jer mu nema premca u

stvaranju glazbe na licu mjesta), sve se temelji na stereotipu, formuli, i kombinatorici toga, i to je nešto što se podrazumijeva. Na osnovi klišeja sadržanog u priči, zadaća je stvoriti ugođaj, raspoloženje, i tu je prostor za umjetnost.

Tako Ryland Peter Cooder i pripovijeda. Kao što svira svoju gitaru. Lagano lebdeći poput *slide* gitare, zaustavlja se da pruži priliku drugoj formuli da se izrazi, preuzima tok ritma i stvara novu melodiju (zato se način spajanja pojedinih dijelova u njegovim pričama nikako ne da opravdati), naglo ali blago modulira u tonalitet oprečnog ugođaja, dosadne dijelove krati što je više moguće, eto, u biti, cijelo vrijeme stapa umijeće improvizacije iz glazbe s elementima nekih događaja, iz kojih se, ionako, kondenziraju standardni tekstovi za pjesme.

Ry Cooder je glazbenik odan svojoj strasti, ona ga je držala podalje od svih zastranjenja koja su možda drugima bili cilj (top-liste, tiraža, velika zarada, ne, on ne vjeruje u američki san niti američki uspjeh). Marljiv je i neumoran. Od početka šezdesetih, točnije, od kad je uzeo gitaru u ruke, nije stao, nego se poput rijeke uvijek kretao naprijed i širio korito. Iza njega će, za razliku od očeva korijenske američke glazbe, osim usmene tradicije ostati i tonski zapisi, a evo sada i literarni zapisi, što na pločama, što u ovoj knjizi. On je pravi nastavljač duha širokogrudnog zabavljača, etnike na zabavljački način i veselit ćemo se svemu što ostvari ubuduće.